

Over de grens

Derde van drie vieringen in de serie “nieuwe grenzen”

5 juli 2015

Ad de Gruijter en Ria Huisman

Lezing 1 : Numeri 13, 1-3;17-27 Verkenning van Kanaän (NBV)

1 De HEER zei tegen Mozes: 2 ‘Stuur er een aantal mannen op uit om Kanaän, het land dat ik de Israëlieten geven zal, te verkennen. Kies daartoe uit elke stam één man, een familiehoofd.’ 3 Mozes deed wat de HEER gebod en stuurde er vanuit de woestijn van Paran mannen op uit, die allen tot de leiders van de Israëlieten behoorden.

17 Toen Mozes hen uitzond om Kanaän te verkennen, droeg hij hun dit op: ‘Ga eerst door de Negev en dan de bergen in, 18 en kijk hoe het land is, of de bevolking sterk is of zwak en of er veel of weinig mensen wonen. 19 Kijk of het land bewoonbaar is of onherbergzaam en hoe de bevolking woont, in gewone dorpen of in vestingsteden, 20 en kijk of de grond vet is of schraal, en of er bomen groeien of niet. En probeer vooral ook vruchten uit het land mee te nemen.’ Het was juist de tijd van de eerste druiven. 21 Ze gingen op weg en verkenden het land van de woestijn van Sin tot aan Rechob, bij Lebo-Hamat. 22 Ze trokken door de Negev en kwamen daarna in de buurt van Hebron, waar de Enakieten Achiman, Sesai en Talmai woonden. (Hebron is zeven jaar eerder gebouwd dan Soan in Egypte.) 23 In het Eskoldal aangekomen sneden ze een rank met één tros druiven af, die ze met zijn tweeën aan een stok moesten dragen, en ook wat granaatappels en vijgen. 24 Aan de druiventros die de Israëlieten daar afsneden, heeft het Eskoldal zijn naam te danken.

25 Nadat ze het land veertig dagen lang verkend hadden, keerden ze terug 26 naar Kades in de woestijn van Paran, naar Mozes, Aäron en de andere Israëlieten. Ze brachten aan het hele volk verslag uit en lieten de vruchten uit het land zien. 27 ‘Wij zijn in het land geweest waar u ons naartoe hebt gestuurd,’ vertelden ze aan Mozes. ‘Werkelijk, het vloeit over van melk en honing, en deze vruchten groeien er.

Lezing 2 : Johannes 4, 3-15 Ontmoeting bij de bron (NBV)

³ Jezus verliet Judea en ging weer naar Galilea. ⁴ Daarvoor moest hij door Samaria heen. ⁵ Zo kwam hij bij de Samaritaanse stad Sichar, dicht bij het stuk grond dat Jakob aan zijn zoon Jozef gegeven had, ⁶ waar de Jakobsbron is. Jezus was vermoeid van de reis en ging bij de bron zitten; het was rond het middaguur. ⁷ Toen kwam er een Samaritaanse vrouw water putten. Jezus zei tegen haar: ‘Geef mij wat te drinken.’ ⁸ Zijn leerlingen waren namelijk naar de stad gegaan om eten te kopen. ⁹ De vrouw antwoordde: ‘Hoe kunt u, als Jood, mij om drinken vragen? Ik ben immers een Samaritaanse!’ Joden gaan namelijk niet met Samaritanen om. ¹⁰ Jezus zei tegen haar: ‘Als u wist wat de Eeuwige wil geven, en wie het is die u om water vraagt, zou u hém erom vragen en dan zou hij u levend water geven.’ ¹¹ ‘Maar heer,’ zei de vrouw, ‘u hebt geen emmer, en de put is diep – waar wilt u dan levend water vandaan halen?’ ¹² U kunt toch niet meer dan Jakob, onze voorvader? Hij heeft ons die put gegeven en er zelf nog uit gedronken, en ook zijn zonen en zijn vee.’ ¹³ ‘Iedereen die dit water drinkt zal weer dorst krijgen,’ zei Jezus, ¹⁴ ‘maar wie het water drinkt dat ik

hem/haar geef, zal nooit meer dorst krijgen. Het water dat ik geef, zal in hem/haar een bron worden waaruit water opwelt dat eeuwig leven geeft.’¹⁵ ‘Geef mij dat water, heer,’ zei de vrouw, ‘dan zal ik geen dorst meer hebben en hoef ik ook niet meer hierheen te komen om water te putten.’

Overweging

Voormalig minister president Piet de Jong [van 1967 tot 1971] werd in april 2015 honderd jaar ! Hij was ooit gezagvoerder op een onderzeeër. Na de Duitse inval in mei 1940 wist hij met de onderzeeboot O-24 tijdig uit de Rotterdamse haven te ontsnappen en zich bij de geallieerde vloot te voegen. Hij zei in een interview in dagblad Trouw: “Ik heb vele jaren over de zeeën gezworven. Dat doet iets met je. Je vindt daarna de andere kant van de kustlijn een beetje bekrompen.”

Hij deelde de mensen in twee soorten in: Degenen voor wie kustlijn het einde van de wereld is en zij die de kust juist als het begin van de wereld zien. Met de vakantie voor de boeg lijkt dat een aardige vraag aan onszelf. Hoor je bij degenen die liever niet verder dan de kustlijn gaan (een beetje blijven waar je nu bevindt) of hoor je bij degenen die juist voorbij de kust willen gaan (grenzen willen overgaan)? Ik bedoel die vraag dan niet letterlijk maar vooral symbolisch/figuurlijk.

Piet de Jong ging op reis en stak de zee over. Het was geen vakantietrip het was een vlucht; hij ontsnapte en stak veilig de Noordzee over.

Over grenzen gaan en op reis gaan kun je dus letterlijk én symbolisch/figuurlijk verstaan. Letterlijk staan nu veel vluchtelingen aan Afrikaanse kusten hopen op een oversteek en dat die kustlijn daar niet het einde van hun wereld en van hun toekomst is.

Velen van ons gaan straks ook op reis, met zomervakantie, sommigen zijn zelfs al weer terug. Sinds de grenzen in de Europese Unie zijn opgeheven ervaar je die grenzen wellicht wat minder tijdens je reis. Toch steek je allerlei grenzen over. Het landschap verandert, de taal, de cultuur, de eetgewoonten én de mensen (landsgrenzen, taalgrenzen, culturele grenzen). Wellicht kies je er bewust voor om in een andere omgeving even afstand te nemen van huis en haard om tot rust te komen, tot jezelf te komen, nieuwe indrukken op te doen en wie weet.... anderen te ontmoeten. Ondertussen vergroot je door de ervaringen die je opdoet je venster op de wereld. Dat is ook grensverleggend. De thuisblijvers merken er iets van wanneer je terugkomt met opgedane ervaringen, met verhalen én met souvenirs. ‘Kijk eens waar ik ben geweest, kijk eens wat ik heb meegenomen uit.....

‘Kijk eens wat we hebben meegenomen uit het ‘land van beloften’.

Mozes had verkenners uitgestuurd om het land Kanaän te verkennen en zij staken dus ook letterlijk een grens over. De opdracht luidde: ‘Kijk hoe het land is, en wat voor mensen er wonen.... Onderzoek of het er vruchtbaar is of niet, of er bomen groeien. En probeer ook wat vruchten uit het land mee te brengen.’ Het was toen net de tijd dat de druiven rijp waren.

En toen ze terugkwamen zeiden ze tegen Mozes: ‘We zijn in het land geweest waar u ons naartoe stuurde. Het is er vruchtbaar en er is inderdaad meer dan genoeg te eten voor

iedereen. Kijk maar, dit zijn de vruchten die er groeien!’Kijk eens wat we hebben meegenomen. ‘

[Deze muursteen is afkomstig van de Egelantiersstraat 124, Amsterdam. De in de 17de eeuw gebouwde Jordaan was voor veel nieuwe bewoners "het beloofde land". De steen is nu ingemetseld in de hal van het Ambassade Hotel, Herengracht 341 Amsterdam.]

Het relatief tolerante Amsterdam heeft vanaf de Middeleeuwen een enorme aantrekkingskracht op vreemdelingen. Rond 1600 barst Amsterdam uit haar voegen, meer dan veertienduizend mensen kloppen jaarlijks aan bij de stadspoorten. Binnen één eeuw nam de Amsterdamse bevolking toe van 50.000 tot 220.000 inwoners.

Wat ze meenamen was geen souvenir uit een vakantieland. Het was om te laten zien dat er na veertig jaar woestijn, na op de vlucht te zijn geslagen uit dat slavenland Egypte uiteindelijk en hopelijk toch een plek zou zijn om te leven, om goed te leven in rust en vrede. Een vluchtverhaal dus dat aan een einde lijkt te komen in een land van beloften. We vonden en vinden dit verhaal indrukwekkend, want wie van ons heeft niet de film ‘De tien geboden’ (1956) gezien of recentere films over die vlucht waaronder ‘Exodus God and Kings’ (2014) en we voelden sympathie met deze onderdrukten die de Eeuwige aan hun kant wisten tegen slavernij en onderdrukking de vrijheid en een menswaardig leven tegemoet. Want daar heeft elk mens toch recht op zou je menen.

Het Exodusverhaal en de Exodusfilms zijn geheugenverhalen en geheugenfilms – om niet te vergeten!

Eigenlijk hebben we ze niet nodig want elke dag zien we beelden van vluchtelingen die op reis zijn gegaan, gevlucht uit ellendige omstandigheden, oorlog, onderdrukking, armoede en dreiging van dood.

Zij gaan ook grenzen over op zoek naar een plek om rust te vinden, een veilig heenkomen, van woestijn naar een land van belofte. Exodus vandaag!

En dan ontmoeten de vakantiegangers die ook grenzen zijn overgegaan deze grensgangers en iemand verwoordt dan: ‘We komen hier ook om te ontspannen en bij te komen van de drukte thuis..... het is confronterend, je ziet dit op TV. Maar het gebeurt dus echt. Wat hebben die mensen wel niet meegemaakt, dat ze hier zo terecht komen?’

Een onverwachte *ontmoeting* van mensen die om geheel verschillende redenen op reis zijn gegaan en grenzen zijn overgestoken. Of was het niet zozeer een *ontmoeting* maar eerder een onverwachte en *confronterende ervaring*, van beide kanten?

In de ontmoeting met de ander, soms onverwacht, kom je ook aan bij je diepste zelf. Want wie ben ik in deze ontmoeting? Wie ben ik in dit verhaal waar ik deelgenoot van word? Wat maakt het los? Wat komt er in mij naar boven?

Een onverwachte *ontmoeting* en wellicht ook een *confronterende ervaring* vindt eveneens plaats in het verhaal van Jezus die bij de bron gaat zitten, niet omdat hij vermoeid is van het werk (zoals menig vakantieganger); er staat dat hij juist vermoeid is van de reis (zoals vluchtelingen vermoeid zijn van hun reis).

Hij gaat niet bij zomaar een bron zitten maar bij de Jakobsbron, de Bir Ya`qub [Be`er Ya`aqov], ongeveer 2,5 km ten zuidoosten van het huidige Nabloes. De Jakobsbron is een diepe put, ongeveer 25 m diep.

Die waterputten gaan soms wel door vijf meter roest heen! Zo diep moet je graven om bij de bron, bij bronwater te komen. Dit water dat zo van levensbelang is werd 'levend water' genoemd want het borrelt op, het stroomt, in tegenstelling tot het regenwater wat men opving in cisternen (regenputten) dat 'dood water' werd genoemd, stilstaand water dus.

Alle moeite werd gedaan de bron open te houden want als een ander kwaad in de zin had dan stortte hij de put vol met stenen en zand, om je van dit levend water af te houden. Zonder dit water, zonder bron overleef je niet. Letterlijk niet maar symbolisch/figuurlijk ook niet. Hoe houd je de weg naar je eigen bron bereikbaar?

Daar bij **die** bron raakt Jezus in gesprek met de Samaritaanse vrouw.

Daarbij overschrijdt Jezus maar liefst vier grenzen.

Hij spreekt met een Samaritaanse terwijl zij door de Joden gemeden werden; hij spreekt als man zomaar een hem onbekende vrouw aan, wat niet gebruikelijk was; hij verlegt ook nog eens de grens van een benauwd omgrensd geloof naar een geloof waarin de Eeuwige grenzeloos de ware levensbron is voor iedereen! Hij zegt: 'Als u wist wat de Eeuwige wil geven... levend water.'

Tenslotte (de vierde grens overgaand) brengt hij de Samaritaanse van een alledaags gesprek over water putten en dorst hebben naar een diepgaander essentiëler gesprek over levend water, over de bron van haar bestaan.

Deze Jakobsbron verbindt hen want was aartsvader Jakob niet de gemeenschappelijke aartsvader van zowel deze Samaritaanse vrouw als van Jezus? Dat verbindende maakt een echte ontmoeting mogelijk en blokkerende grenzen vallen weg.

Het zoeken naar de bron van je bestaan is in de joods-christelijke traditie altijd een weg die je gezamenlijk aflegt. Het is een zoeken naar je identiteit: Wat zijn jouw drijfveren, jouw idealen, waar put jij kracht uit en wat houd je gaande? Waar geloof je in en waar ga je voor? Wat lest jouw dorst naar een betekenisvol leven? Wie schenkt jou dit allemaal?

Het vraagt wat om tot je diepste zelf te komen, zeker wanneer de bron verstopt is geraakt en net als bij de Jakobsbron moet je soms door meters hard gesteente heen...is het niet verleidelijker aan de oppervlakte te leven?

Je vindt jouw bron in de ontmoeting met de ander. Soms is die ontmoeting onverwacht, confronterend zelfs. Wie ben ik in dit verhaal?

Daar moet je even voor gaan zitten, er de rust en de tijd voor nemen.

In zo'n ontmoeting komt ook de Samaritaanse vrouw tot nieuw zelfverstaan en grenzen wijken; "Geef mij van dat levend water."

Die bron blijkt geen particulier bezit (niet louter een ik-verhaal). Meerderen verzamelen zich daar en putten eruit.

[in onze sterk ik-gerichte westerse samenleving zijn mensen op zoek naar concentratie, rust en zelfkennis door het beoefenen van vaak op het individu gerichte spiritualiteit, yoga, zen-meditatie, mindfulness].

Twee verhalen vandaag. Over de reis naar buiten, waar je de ander ontmoet en over de reis naar binnen, de ontmoeting met je diepste zelf.

Voormalig premier Piet de Jong zei over al dat reizen en grenzen overgaan: "Dat doet iets met je."

We zijn allemaal 'grensgangers' op onze levensreis. Op die reis verlangen we allemaal naar een bron van levend water en naar een land van belofte waar menswaardig leven mogelijk is. Dat herkennen we in de soms onverwachte ontmoeting met de ander.

Wanneer wij elkaar weer ontmoeten kunnen we wellicht tegen elkaar zeggen: 'Kijk eens wat ik voor vruchten van **mijn reis** heb meegenomen.....'

Dag Hammarskjöld schreef in een meditatie over de LEVENSWEG

[Dag Hammarskjöld was Zweeds diplomaat en secretaris-generaal van de Verenigde Naties van 10 april 1953 tot 18 september 1961. Hij stierf (1961) als gevolg van een vliegtuigongeluk tijdens zijn vredesmissie in Congo. Dag Hammarskjöld verdiepte zich in mystieke stromingen en schreef de bundel 'Merkstenen' waarin mystieke teksten, zeer persoonlijke dagboekfragmenten, aforismen en haiku's.]

Vele wegen kent het leven, maar van al die wegen is er één die jij te gaan hebt.

Die ene is voor jou. Die ene slechts.

En of je wilt of niet, die weg heb jij te gaan.

De keuze is dus niet de weg, want die koos jou.

De keuze is de wijze hoe die weg te gaan.

Met onwil om de kuilen en de stenen,

met verzet omdat de zon een weg

die door ravijnen gaat, haast niet bereiken kan.

Of met de wil om aan het einde van die weg

milder te zijn, en wijzer, dan aan het begin.

De weg koos jou, kies jij ook hem?